

Кузьмініх А.Ю., здобувач вищої освіти Одеського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: **Будяченко О.М.**, викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

РОЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

На сьогодні роль Електронно-цифрового підпису (далі - ЕЦП) дуже вагома, він широко застосовується для вирішення різноманітних практичних завдань електронного документообігу та інших електронних правочинів.

ЕЦП - це електронний шифр, що дає змогу ідентифікувати особу, тобто електронна печать особи.

Особливістю є те, що електронний документ, підписаний ЕЦП, еквівалентний юридичній силі документа на паперовому носіїві, підписаного власноручним підписом правоздатною особою і скріплений печаткою. У сучасному світі нові інформаційно-телекомунікаційні системи (далі - ІТС) розвиваються дуже стрімко, тим самим з'являються нові області, які потребують законодавчого регулювання.

Одним з актуальних в даний час напрямків є системи електронного документообігу, що дозволяють, не тільки технічно захистити інформацію, та швидко її передати по каналах зв'язку в тому числі через мережу Інтернет. У майбутньому ЕЦП, можливо використовувати, майже в усіх сферах правовідносин, здійснюючи правочини не виходячи з дому.

У 1977 Рональд Рівест, Аді Шамір і Лен Адлеман винайшли алгоритм RSA, який був використаний для створення свого роду примітивного цифрового підпису. У 1988 LotusNotes 1.0, який використовував алгоритм RSA, став першим широко розповсюдженим програмним пакетом, який пропонує цифрові підписи [1, с.178].

У 1999 виникає можливість вбудовувати цифрові підписи в документи, які додаються до формату PDF. У 2000 Різні країни роблять цифрові підписи юридично обов'язковими. У 2002 році заснована

компанія SIGNiX, яка стає найбільш широко використовуваним програмним забезпеченням для цифрового підпису на основі хмари. У 2004 році в Україні приймають закон «Про електронний цифровий підпис», який втратив чинність у 2018 році.

У 2008 році Формат PDF-файлу стає відкритим стандартом для Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) як ISO 32000, яка включає цифрові підписи як невід'ємну частину формату. У 2017 році приймають закон України, який набуває чинності в 2018 році «Про електронні довірчі послуги», де є взаємне визнання українських та іноземних сертифікатів відкритих ключів та електронних підписів [2]. Також, особливе місце посів закон «Про електронні документи та електронний документообіг» [3].

На сьогодні існують такі функції ЕЦП: 1) завірення електронного документа; 2) ідентифікація особи у мережі Інтернет; 3) можливість використовувати державні послуги не виходячи із дому (ведення електронного документообігу з державними структурами); 4) засвідчує те, що отриманий документ надійшов від особи, яка його підписала; 5) гарантує цілісність та захист від спотворення та виправлення підписаного документа; 6) не дає можливості особі, яка підписала документ, відмовитись від зобов'язань, що виникли в результаті підписання цього документу.

Роль ЕЦП в документообігу, полягає в тому, що договори які укладаються в електронній формі, обов'язково посвідчуються ЕЦП. Договори укладені в електронній формі, слід відносити до письмових угод, так як електронні договори мають ознаки письмового договору, але із врахуванням застосування мережі Інтернет. ЕЦП - це набір символів, що генерується в результаті «змішування» тексту документа й особистого коду особи, тобто, якщо змінити хоч один символ у документі, то підпис не буде збігатися.

Відповідно, до ст.639 Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ), законодавець передбачає будь-яку форму договору, в тому числі за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, а отже електронний договір, який скріплюється ЕЦП [4, ст.153].

Система електронних підписів широко використовується в Естонії, де введена програма ID-карт, яка забезпечує споживання 3/4 населення країни. При допомозі електронного підпису в березні 2007 року були проведені вибори в місцевому парламенті - Рийгикогу. При голосуванні електронний підпис використали 400 тис. громадян. Крім того, за допомогою електронного підпису можна відправити податкову декларацію, таємну декларацію, різноманітні анкети як у місцевих органах самоуправління, так і в державних органах.

У великих містах при допомозі ID-карти можлива покупка місячних автобусних квитків. Дана діяльність здійснюється через центральний громадянський портал Eesti.ee. Естонська ID-карта є обов'язковим для всіх жителів з 15 років, а саме для осіб, які проживають постійно на території Естонії [5].

В Україні працює сайт <https://igov.org.ua>, який надає такі види державних послуг, як для фізичних так і для юридичних осіб: 1) персональні документи; 2) місце проживання; 3) соціальний захист; 4) що до авто; 5) ліцензії; 6) довілля; 7) електронний суд; 8) медицина; 9) торгівля та інші.

«Електронний суд» забезпечує обмін електронними документами між учасниками судового процесу. «Електронний суд» дає можливість користувачеві подавати позовні заяви та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, а також отримувати судові рішення та інші електронні документи.

При використанні ЕЦП, слід користуватися додатками, які пропонує Акредитований центр сертифікації ключів інформаційно-довідкового департаменту ДФС (далі - АЦСК ІДД ДФС), а саме: 1) «Користувач ЦСК-1»; 2) «Кристал-1». Додаток «Користувач ЦСК-1», виокремлює такі функції, як: 1) накладення кваліфікованого електронного підпису чи печатки на будь-яку інформацію в електронному вигляді (текстові, відео-, аудіо- файли, файли баз даних тощо), а також для криптографічного захисту інформації, шляхом її направленою шифрування; 2) генерацію ключів заявників АЦСК ІДД ДФС, резервне копіювання особистого ключа з одного носія ключової інформації на інший, знищення особистого ключа; 3) перевірку сертифіката користувача; 4) формування та передачу до АЦСК ІДД ДФС запиту на блокування/скасування сертифіката користувача; 5) доступ до сертифікатів АЦСК ІДД ДФС, серверів АЦСК ІДД ДФС, сертифікатів інших користувачів та списку відкликаних сертифікатів з метою перегляду, пошук сертифікатів користувачів у файловому сховищі, визначення статусу сертифікатів користувачів, перевірку цілісності сертифікатів. Додаток «Кристал-1», слугує для встановлення параметрів електронного ключа, його форматування, зміну паролю доступу до нього, та виконує технологічне тестування електронного ключа для перевірки працездатності при проведенні технічного обслуговування [6].

Підходячи до позитивних сторін ЕЦП, то до них слід віднести: 1) такий підпис неможливо підробити; 2) з його допомогою можна просто і дуже швидко виробляти угоди; 3) використовуючи ЕЦП користувач має можливість вкрай швидко і без труднощів ідентифікуватися; 4) одна

людина або організація можуть мати кілька ЕЦП; 5) з його допомогою легко контролювати цілісність і достовірність документів; 6) ЕЦП гарантує високий рівень захисту від підробок документації; 7) швидке оформлення у АЦСК ІДД ДФС; 8) безкоштовне оформлення ЕЦП у АЦСК; 9) наявність закріплення за мобільним телефоном у виді послуги mobile.id, від операторів мобільного зв'язку; 10) екземпляр договору може передаватися електронною поштою; 11) заощадження грошей на папір.

До недоліків ЕПЦ, слід віднести: 1) такий підпис накладає такі ж обов'язки, як і звичайний підпис; 2) його потрібно ретельно оберігати, так як є ймовірність «крадіжки»; 3) неможливо відмовитися від ЕПЦ, якщо вона вже підтверджена; 4) перевірити дійсність ЕЦП, можливо лише за використанням ЕОМ; 5) будь-яке пред'явлення електронного документа на паперовому носії буде лише копією.

Отже, Електронно-цифровий підпис, може зберігатися на будь-якому файловому носії, що робить мобільність у його використанні, та економить час на оформлення певних юридичних правочинів. У майбутньому, у суспільному житті все автоматизується, буде достатньо приєднатися до мережі Інтернет і здійснювати всі функції побутового життя, за допомогою ЕЦП, а зокрема укладати електронні договори.

Список літератури:

1. Paul, Eliza (12 September 2017). «WhatisDigitalSignature - Howitworks, Benefits, Objectives, Concept» . EMP Trust HR. 178 p.

2. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#n534>.

3. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.

4. Цивільний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 01 вересня 2018 року: Офіц. Текст. Київ.: Алерта. 2018. 306 с.

5. Електронний підпис. Вікіпедія: 2007. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AD%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%BF%D0%B8%D1%81%D1%8C (дата звернення: 10.03.2019)

6. Додатки для використання ЕЦП // Акредитований центр сертифікації ключів інформаційно-довідкового департаменту ДФС. 2019. URL: https://acskidd.gov.ua/program_obespech. (дата звернення: 25.03.2019)

